

Disznó

Pig – amerikai, 2021. Rendezte és írta: Michael Sarnoski. Kép: Patrick Scola. Zene: Philip Klein, Alexus Grapsas. Szereplők: Nicolas Cage (Rob), Alex Wolff (Amir), Adam Arkin (Darius). Gyártó: Pulse Films / AI Film / Endeavour Content. Forgalmazó: TVGo. Feliratos. 92 perc.

A (film)művészet egy erdő – mondja Gianfranco Baruchello; és ebben a titkokkal és szellemekkel teli erdőben minden befogadó építhet egy ott-hont vagy búvóhelyet, bekuckózhatja magát életművek és alkotások rejtett odvaiba, adott esetben rátalálhat a legbensőbb félelmeire is. De arra talán még nagyobb az esély, hogy Nicolas Cage-re talál rá – elvégre a hollywoodi *camp* különmű kultusz hőse, az abszurd tombolások nagymestere lényegében erdőszéli remetévé képezte magát a legutóbbi pályaszakaszában. A *Mandy* az Árny-hegység fenyveseiben gubbasztó művészpárról mesél, a *Color out of Space* a rengetegbe kötözött családfőről tudósít, a *Pig* hőse pedig egy csövessé züllött ex-séf, aki az oregoni vadonban gombákat gyűjtöget – hogy aztán szeretett disznójának el-

rablása miatt újra visszatérjen a civilizációba.

Ez a remetekarakter sosem festett még ennyire pocskékul: szőrzete lompos, mozgása lomha, arcán pedig odaszáradt vér díszleg – amelyet a valaha nagybecsült konyhafőnök állhatatos büszkeséggel hordoz keresztül a cselekményvilágon. S mintha a háttérben virító, őszi falevelekre is ráfröccsent volna Nicolas Cage vére: testi-lelki fájdalma és életének sötét tudása láthatóan kisugárzik minden irányba, és nem kíméli a disznó keresése közben feltűnő ismerősöket (például valahai konyhai alkalmazottját, akihez dermesztő monológot intéz) meg az alkalmi sofőrjét sem (aki tátott szájjal figyeli a bűzhödtt szakács igazságbeszédeit). Merthogy az elsőfilmes Sarnoski nem a kétes hírű előképek nyomvonalán jár: szórakoztatónan kretén bosszúfilm helyett a férfiúi gyász rezervált drámáját meséli – méghozzá a régivágású buddy-mozik laza narratív formájában. A sportkocsis szarvasgomba-dealer és a rosszkedvű disznóbarát szolid szövetséget épít az elegánsan komponált elbeszélés során, ami a színészstár magánszám helyett inkább a hetvenes-

évek legszebb férfiduettjeit idézi meg, *Esőembertől a Madárijesztőig*. A *Disznó* végső soron valódi komolyságot ad Cage világból kivonult alakjának – így az egyik masszívabb, délcegebb fának tűnik az életmű erdejében.

NAGY V. GERGŐ

Az én tavam

My lake – albán, 2019. Rendezte és írta: Gjergj Xhuvani. Kép: Dimo Popov. Zene: Rosario Di Bella. Szereplők: Arton Pollozhani (Kristo), Tristan Halilaj (Ismail), Vedran Živolić (Paško), Elia Zaharia (Miranda). Gyártó: Hermes Film. Forgalmazó: HBO Max. Feliratos. 90 perc.

A 14 éves Kristo az albán drogkereskedelem és bűnözés közepette válik férfivá: egy aprócska faluban él a Prespa-tó albániai részére eső partján, és mivel mindenkinél jobban ismeri a tavat, nagy segítségére van a drogcsempészeknek. Fel-növése nehéz áldozatok árán megtapasztalt megváltástörténet. A fiú kevés kapcsolatot ápol nyugaton dolgozó szülei-vel, valójában idős nagyszülei nevelik. A film pontos társadalomrajzot nyújt egy elveszett albán generációról, akik a szegénységből való kitérés egyetlen útjának a bűnözésben való részvételt látták.

Az *én tavam* gondos részletességgel mesél, és a szociografikus elemek mellett, a fiatal fiú lelkében zajló folyamatokból is fontos pillanatok ragad meg. Visszatérően felbukkannak benne a bibliai utalások, különböző nevek és események láncolatában: Kristo valóban megjárja a poklot, júdásnak hiszik, végül mégis képes lesz maga mögött hagyni a sötét múltat. A szülői törődés, gondoskodás fájó hiánya járja át a saját útját kereső, önfejű és talpraesett fiú mindennapjait. Megtetszik neki a fiatal tanárnője, a vele egykorú kamaszlány osztálytársát viszont megveti. Belekeveredik az éjszakai életbe, fegyvert fog a kezébe, nem riad vissza az alvilági alakoktól, és mindezt a lehető leg-

nagyobb természetességgel teszi. Xhuvani filmje a fiatal generáció mellett az egyedül maradt édesanyák, és az apátlanság fenyegető aktualitása miatt a gyermekvállalástól elzárkózó fiatal feleségek sorsát is érinti. Kissé ironikusan ható elemként van jelen a nyugati kapitalizmus talán egyik legnagyobb szimbóluma, a Coca-Cola. Ezt isszák a kocsmákban, az utcán, de a fiatal tanárnő is ezzel kínálja meg a főhóst. Xhuvani leginkább a történet időtlenségével, állandó aktualitásával ragadja meg a néző figyelmét: a világ minden táján tengődnek Kristo-hoz hasonló kamaszok, akik életét megpecsételi a problémás történelmi és politikai közeg, amibe beleszülettek.

JORDI LEILA

Apollo-10,5: Űrkorszaki gyerekkor

Apollo 10 ½ – amerikai, 2022. Rendezte és írta: Richard Linklater. Kép: Shane F. Kelly. Narrátor: Jack Black. Gyártó: Netflix Animation / Minnow Mountain Submarine. Forgalmazó: Netflix. Szinkronizált. 98 perc.

Isten keze, *Belfast*, *Licorice Piz-za*: ünnepelt rendezők friss filmjei, amelyekben megejtő személyességgel elevenítik fel gyerekkoruk kisvilágát, egyúttal válaszokat keresnek arra a kérdésre is, mit fed el a nosztalgia. Hol ér véget az egykorvált múlt valósága, és hol kezdődik a képzelet? Sorrentino, Branagh és P. T. Anderson után Richard Linklater is elkészítette a maga *Amarcord*-ját, ám valójában meg is előzte az említetteket. A hatvan lelett járó rendező eddig is a múlt cserepeiből építette fel karrierje legfontosabb filmjeit. Texasi henyékről és kamaszkori tökéletlen időkről mesélt, és a *Mielőtt*-trilógiában éppen úgy a hétköznapi élet jelentőség-teszteljes, ám azonnal tovatűnő pillanatait igyekezett lefilmezni, mint a *Srác*korban.

Ám az *Apollo-10,5* jóval többre vállalkozik a jóleső múlt-idézésnél. A kilencéves kisfiú szupertitkos NASA-küldetése, amellyel Neil Armstrongot is megelőzné a Holdra szállással, voltaképpen csak ürügy, hogy az író-rendező katalógusba rendezze a hatvanas évek végi, houstoni gyermekévek emléképeit, rituáléit, popkulturális élményeit, ezerszer hallott apai viccektől az először látott 2001: *Úrodüsszei*ig. A leltár fel is emésztí a játékidő tetemes részét, ám éppen ez a lényeg: Linklater filmjét asszociációk és mellérendelések szervezik, miként *Az élet nyomában*-t, amelyben először használta az *Apollo-10,5*-ben is alkalmazott, a színészek mozgását és arcvonásait árajzó technikát. A hiperrealista animációs forma intim közelségbe hozza a múltat, de el is idegenít tőle, mint ahogy valójában a film-beli családi harmónia is csak egy olyan szerző álma, akinek a szülei kiskorában elváltak. Minek nagyobb az esélye, hogy egy kisfiú feljuttat a Holdra, vagy hogy szerető családban nő fel? Linklater egyedi formavilágú, színesen kavargó filmje végül e kérdés csöndes melankóliája miatt lesz a *Srác*kor méltó párja és az életmű szívszorító szépségű darabja.

KRÁNICZ BENCE

Színpadra született

Asakusa Kid – japán, 2020. Rendezte és írta: Gekidan Hitori. Kép: Futa Takagi. zene: Takashi Ohmama. Szereplők: Yuya Yagira (Kitano), Yo Oizumi (Fukami), Mugi Kadowaki (Chiharu), Nobuyuki Tsuchiya (Kiyoshi). Gyártó: Nikkatsu. Forgalmazó: Netflix. Feliratos. 122 perc.

Melyik filmőrült nem álmodik arról, hogy időgépbe pattanva szemtanúja lehessen Chaplin korai sikereinek a Karno-kabarékban, Mike Nichols és Elaine May műfaj-forradalmasító dumaszínházának a John Golden Theaterben vagy Woody Allen első önálló műsorainak a The Bitter End kávézóban. A japán film világában ez a műfajtörténeti időutazás minden bizonnyal a Two Beats *manzai*-duó fellépéseire repí-

tene a 70-es évekbeli Asakusa vígjátalmi negyedének egyik sztriptízbárjába, ahol két *mamasan* között a *Tűzvirágok* majdani filmrendezője mulattatta a nagyérdeműt vaskos tréfáival. Ám amíg piacra nem dobnak ilyesféle járműveket, a legjobb lehetőséget erre a kiruccanásra egy olyan életrajzi film jelenti, amely nem csupán a szerző önéletrajzi kötete (*Asakusa Kid*) alapján mesél a küzdelmes korai évekről, de rendezője maga is Kitano tévékomikus műhelyéből indult, hogy azután Gekidan Hitori művésznéven híres *stand-up* sztárrá váljon Japánban.

A *színpadra született* eklatáns – bár csupán szekunder – példája a kortárs szerzői nosztalgiafilmeknek: meghatározott szeretettel ábrázolt párhuzamos portré egy alkotópálya kezdetéről és egy szórakozóhely (sőt szórakoztatási forma)

végnapjairól – egyfajta *real life*-párdarabként a tévékomikus debütfilmjét jelentő *Derült égből villám* bizarr *Vissza a jövőbe*-verziójához, amelynek lecsúszott bűvészhőse egy vilámcsapástól születési évében találja magát Asakusában, ahol újratekintési színpadi karrierjét, oldalán mihaszna apjával. Csupán jelképes formában, de Gekidan Hitori újfent egy ambivalens apa-fiú kapcsolatra fókuszál, az ifjú Takeshi és kiöregedő komikus-mentora közötti hercehurcákra építve történetét – ám Louis C.K. keserű *Manhattan-hommage*-ától (*I Love You, Daddy*) eltérően leplezetlenül idealizálja a mestert/példaképet. Akárcsak Yuya Yagira (*Nobody Knows*) Kitano-alakítása, a film is egyszerre él eltűzött gesztusokkal és finom rezdülésekkel, majd végül szolid melodrámba fordítja a vitriolos epizódok sorát: miután a *Takeshis'* már kifogta a szelet egy jófajta Kitano-*roast* vitorlájából, a pályatárs-tanítvány inkább a *Kikujiro* csendesebb farvizét követi.

VARRÓ ATTILA

Féltékenység

Heartburn – amerikai, 1986. Rendezte: Mike Nichols. Írta: Nora Ephron. Kép: Nestor Almendros. Zene: Carly Simon. Szereplők: Meryl Streep (Rachel), Jack Nicholson (Mark), Stockard Channing (Julie), Jeff Daniels (Richard). Gyártó: Paramount Pictures. Forgalmazó: HBO Max. Szinkronizált. 108 perc.

Hollywood egyik legizgalmasabb, ezerarcú alkotója, a 2014-ben elhunyt Mike Nichols filmjein nem fog az idő. A férfinyő játszmákban jeleskedő mester (*Nem félünk a farkastól*, *Testi kapcsolatok*, *Közelebb*) képes volt különös érzéssel vegyíteni a drámát a komédiával, az érzelmeket a fanyarsággal, így keze alatt olyan egyedülálló alkotások születtek, amelyek közel 40 év távlatában is üdítő stílusú, örök darabokként működnek. Ilyen az 1986-os *Féltékenység* is,

amelyhez a romantikus komédiák szerző-nagyasszonya, Nora Ephron önéletrajzi regénye szolgált alapul, és az író-rendező Carl Bernsteinnel, a Watergate-ügy egyik újságírójával való házasságának és válásának történetét dolgozza fel – aki célpontjához, Nixonhoz hasonlóan maga is lelepleződött és megbukott, igaz mindössze házasságtörő férjként.

A sztori szerint Rachel, az elvált New York-i gasztronómiai szakíró és Mark, a szoknyapécér washingtoni publicista egy esküvői partin első látásra egymásba szeretnek és – Rachel vonakodása ellenére – hamarosan össze is házasodnak. Idillüket a soha véget nem érő, traumatikus lakásfelújítás nehézségei sem törlik meg, sőt, a gyermekáldással látszólag fokozódik is, ám Rachelnek idővel mégis szembe kell néznie az örök ténynyel, hogy nőcsábász kutyából nem lesz hűségesszalonna. A *Féltékenységet* már a Nichols két kabalaszínész-sztárja, Meryl Streep és Jack Nicholson közti kémia kellő spiritusszal tölti fel, ehhez jön még a rendezőre jellemző finom ironia, és az olykor megcsillanó abszurditás, amelyek a keserédes házassági melodrámat megmentik a teljes elnehezüléstől és a feloldhatatlanságba is képesek meglepő játékoságot vinni: annyit, ami segít elviselni az eredeti címszerint gyomorégésként megjelölt érzelmi terhet, az örökös gyanakvást, és a társban való sokadik csalódás fájdalját.

TÚSKE ZSUZSANNA

Veronika Voss vágyakozása

Die Sehnsucht der Veronika Voss – német, 1982. Rendezte és írta: Rainer Werner Fassbinder. Kép: Xaver Schwarzenberger. Zene: Peer Raben. Szereplők: Rosel Zech (Veronika), Hilmar Thate (Robert), Cornelia Froboess (Henriette), Annemaria Düringer (Marianne). Gyártó: Laura Film / Tango Film. Forgalmazó: Netflix. Feliratos. 104 perc.

A Netflix tartalomdömpingjének egyik legkellemesebb mellékhatása, hogy lassan a legkülönbefélebb klasszikusokat is utoléri. Ez történt most a német új film prominens képviselője, Rainer Werner Fassbinder 1982-es alkotásával is. A Harmadik Birodalom éveit alatt folyamatosan forgató, majd a háború után lecsúszó Sybille Schmitz utolsó éveinek feldolgozása annak az NSZK-trilógiának a záródarabja, amely a *Maria Braun házasságával* és a *Lolával* kezdve olyan allegorikus nőalakokat vezetett be, akik egymaguk kifejezték Né-

metország történelmi változásait a II. világháborút követően.

A filmre vett színház hatású keltő korai művektől eltérően a *Veronika Voss vágyakozása* technikailag csodálatosan megvalósított melodráma, amely egyszerre hajt fejet Fassbinder több példaképe előtt. A két főhős, a címbeli színész és a beleszerető sportriporter első találkozása a német expresszionizmus egyik jeles alkotója, Murnau Amerikában készült némafilmjét, a *Virradatot* idézi meg, miközben a fekete-fehér képek szemképráztató csillogása a negyvenes-ötvenes évekbeli UFA-filmek hamis világának hatását mutatják.

A melodramai fordulatok Fassbinder kedvencét, Douglas Sirköt juttathatják a néző eszébe, a sztori leginkább mégis az *Alkony sugárút* noir cselekményét eleveníti fel. Eszkeeredett vágy a címszereplő részéről a nagy visszatérésre, egyúttal az életbe való visszatérésre, és ahogy mindezt egy másik emberre rátelepedve próbálja elérni, egyaránt Norma Desmondmal rokonítják a figurát, a Wilder-film baljós hangulatától eltérően azonban itt háborzongatóan hétköznapi minden. A páros jelenetek intim sötétjével és a filmforgatások glamúrával éles ellentétet alkot a magán-idegklinikán játszódó jelenetek hideg, steril hófehérje, ami elkerülhetetlenül kíséri hősnőnkét a sorsa, a nézőt pedig a kiábrándító tanulság felé.

VAJDA JUDIT

